

การประกอบสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยว OTOP
นาวัตวิถี ภูมิศึกษา บ้านเชียงสง ตำบลเมืองสิงห์ อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์
The Construction of Community Identity for OTOP Nawatwathi
A Case Study of Ban Chiang Song, Mueang Ling Sub-district,
Chomphra District, Surin Province

คำพา ยิงคง^{1*}, สารภี ขาวดี²
Khampha Yingkhong^{1*}, Sarapee Khowdee²

^{1,2}อาจารย์, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
^{1,2}Lecturer, Faculty of Liberal Arts, Ubon Ratchathani University
*Corresponding author

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยว OTOP นาวัตวิถี ภูมิศึกษา บ้านเชียงสง ตำบลเมืองสิงห์ อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ ใช้การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และแบบไม่มีส่วนร่วม โดยสังเกตการณ์จากการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในระหว่างที่มีการต้อนรับผู้มาเยือน และใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นาวัตวิถี บ้านเชียงสง และชาวบ้านในชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวคิด ทฤษฎีด้านคติชนวิทยา และด้านการท่องเที่ยวมาจัดกระทำข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า ชาวบ้านเชียงสงได้นำเอาวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายและเป็นอัตลักษณ์มาใช้อย่างจริงจังในการท่องเที่ยว ทั้งใช้เป็นจุดขายและสร้างการจดจำแก่ผู้มาเยือน ซึ่งอัตลักษณ์ที่ผู้วิจัยนำเสนอในงานนี้ ถือว่าเป็นอัตลักษณ์ที่เกิดจากจุดเด่นของแต่ละชาติพันธุ์ในชุมชนมาประกอบสร้างเป็นอัตลักษณ์ร่วมเป็นสำคัญ ดังนี้ 1) อัตลักษณ์ด้านอาหาร : อาหารแบบเขมรและลาว ช่วงที่มีการต้อนรับผู้มาเยือนชุมชนให้ความสำคัญกับการนำเสนออัตลักษณ์ด้านนี้ ทั้งอาหารคาวและอาหารหวาน เช่น อาหารประเภทปลาที่ชาวบ้านหาได้จากลำน้ำชี พืชผักท้องถิ่นที่มีตามฤดูกาล และของหวานที่หาทานได้เฉพาะช่วงวันสำคัญ 2) อัตลักษณ์ด้านที่อยู่อาศัย : แบบบ้านจีน และ แบบบ้านญายุม ชุมชนยังคงอนุรักษ์บ้านเก่าไว้และนำมาเชื่อมโยงกับกิจกรรมการท่องเที่ยว ภายใต้ชื่อ ภูมิเชียงสง ชุมชนโบราณ สามศตวรรษ กล่าวคือบ้านของชาวจีน จะนำเสนอประวัติความเป็นมาของชาวจีนที่ย้ายถิ่นฐานเข้ามาอาศัยอยู่ในเชียงสง และมีการจัดแสดงสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ บ้านของชาวนุญญะ เปิดให้ความรู้แก่ผู้มาเยือนที่ต้องการทราบรายละเอียดเกี่ยวกับช้าง และอุปกรณ์ที่ใช้ในการโพนช้างในอดีต 3) อัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย : แบบญายุม เมื่อมีการเปิดบ้านต้อนรับผู้มาเยือน อัตลักษณ์ด้านการแต่งกายที่ชุมชนนำเสนอออกเป็นการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ญายุม กล่าวคือ มีการสวมใส่ผ้าไหมสีดำที่ย้อมด้วยมะเกลือ เสริมด้วยการแขวผ้า ทำให้เสื้อของชาวนุญญะ มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่สวยงาม นอกจากนี้ชุมชนยังสะท้อนวิถีชีวิตไว้นานหลายผ้าไหมมัดหมี่ เช่นลายช้าง 4) อัตลักษณ์ด้านภาษา : ความหลากหลายของการใช้ภาษาในชุมชนเดียว นอกจากภาษาไทยที่

ใช้ในการติดต่องานราชการและใช้พูดคุยกับผู้มาเยือนต่างถิ่นแล้ว ก็จะมีการใช้ภาษาเขมร และภาษากูย กับนักท่องเที่ยวบ้าง กรณีที่นักท่องเที่ยวต้องการทราบว่า ของสิ่งนั้น หรือข้อความนั้น ๆ ออกเสียงว่าอย่างไร และ 5) อัตลักษณ์ด้านประเพณี/พิธีกรรม/ความเชื่อ : ความเชื่อของหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังคงดำรงอยู่อย่างเข้มแข็งในชุมชน ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับช้างและพิธีกรรมเกี่ยวกับช้างของกลุ่มกูย พิธีแซนโฎนตา: การบูชาผีบรรพบุรุษของกลุ่มเขมร และพิธีเซ่นไหว้เจ้าพ่อเชียงสง : พิธีกรรมเพื่อบูชาบรรพบุรุษชุมชน เป็นต้น การสร้างการจดจำในฐานะอัตลักษณ์ใหม่ว่า “หมู่บ้านเชียงสง เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม” นอกจากจะเป็นการอนุรักษ์แล้วยังก่อให้เกิดประโยชน์ทางการท่องเที่ยว เพื่อสร้างเศรษฐกิจชุมชน และสร้างความร่วมแรงร่วมใจและความสามัคคีในชุมชนอีกทางหนึ่ง

คำสำคัญ: การประกอบสร้าง อัตลักษณ์ของชุมชน OTOP นวัตวิถี บ้านเชียงสง

ABSTRACT

This study aims to investigate the construction of community identity to serve the OTOP Nawatwithi; this case study was conducted in the Chiang Song village located in Mueang Ling sub-district of Chomphra district in Surin province. This study employed participant and non-participant observations in order to observe a variety of activities used for welcoming visitors. In this study, an in-depth interview was also incorporated to elicit the information from community leaders: a village headman, an assistant village headman, committees of the OTOP Nawatwithi (Inno-life tourism community) of the Chiang Song village, and villagers in the community. Regarding the data analysis, this case study used a framework, a folklore theory, and a tourism theory to analyze the obtained data via content analysis.

According to the results, it is found that Chiang Song community members pull together a spectrum of their identities to serve tourism activities, which are regarded as their selling points and creating memorable impressions to visitors. A wide range of their identities as seen in the study is identities of individual ethnic groups within the community, which cooperatively construct to be the shared identity as follows. 1) Food identity (Cambodian and Laotian styles): community members present their food identity to visitors during the welcoming period. This food identity covers savory foods and desserts, including the Chee river fish-based food, seasonal vegetables, and sweets available only on special occasions. 2) Residence identity: old houses decorated in the traditional Chinese and Kui styles have been well maintained and then blend with the tourism activities under the name of three centuries of old Phu Chiang Song community. In this regard, houses of the Chinese function to present the history of the Chinese immigrants in Chiang Song, and they also display artifacts and utensils. Houses of the Kui people are open to disseminate the knowledge to visitors who are interested in learning the details of elephants, including capturing equipment of wild elephants in the past. 3) Costume identity: For Kui people, when they open their houses to give a warm welcome to visitors,

the costume identity that the community presents belongs to those costumes of the Kui ethnic group. That is to say, they dress with a black silk, which is dyed with ebony fruits together with a manual sewing. This greatly show the uniqueness of the Kui people's clothing, so called Saw. Additionally, this reflects the way of life through the patterns of tie-dye silk as portrayed in the elephant pattern. 4) Language identity: a great variety of language used within the one community is seen. In addition to the official Thai language usually spoken to visitors, the Khmer (Cambodian) language or the Kui language is also used when visitors want to know the actual pronunciations of the items or messages. 5) Identities in traditions, ceremonies, and beliefs: there are the beliefs of various ethnic groups which have been strongly existed in the community: beliefs in elephants and the Kui people's elephant beliefs. As also seen in a San-Don-Ta tradition, it is an ancestor worship ritual of the Khmer (Cambodian) and an oblation of the Chiang Song deity which is a ceremony to worship the ancestry spirits of the community. Throughout these ceremonies and activities, they leave visitors with some distinct impressions as "The Chiang Song village is a community that is rich in a cultural diversity. As mentioned, it is not only the conservation, but also the great benefits it generates in terms of tourism. It further strengthens the community economy and creates the collective spirits and the unity of the community members.

Keywords: Construction, Community identity, OTOP Nawatwithi, Ban Chiang Song

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้กำหนดทิศทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ในยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ในด้านการพัฒนาภาคบริการและการท่องเที่ยว เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถการแข่งขันในเชิงธุรกิจ ภาคบริการที่มีศักยภาพทั้งฐานบริการเดิมและฐานบริการใหม่เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจของประเทศเติบโตได้อย่างเข้มแข็ง ในการนำไปสู่ความมั่นคง (Stability) ความมั่งคั่ง (Prosperity) และความยั่งยืน (Sustainability) โดยความมั่นคง คือ ความสามารถขับเคลื่อนการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพแม้ในภาวะวิกฤติต่าง ๆ ทั้งจากภายในและต่างประเทศ ความมั่งคั่ง คือ การท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้และสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ และความยั่งยืน คือ การพัฒนาที่สนองความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยไม่ส่งผลกระทบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และชุมชน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

จากการประชุมคณะรัฐมนตรีมีมติ เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2561 ให้ความเห็นชอบแนวทางการจัดทำงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 จำนวน 150,000 ล้านบาท โดยมีแนวทางการจัดทำ 3 แนวทาง ได้แก่ 1) พัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ยกกระดับสวัสดิการ ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ สร้างโอกาสในอาชีพและการจ้างงาน 2) พัฒนาเชิงพื้นที่ผ่านกระบวนการประชาคม การเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการพัฒนาอาชีพและสร้างรายได้ในชุมชน สนับสนุนวิสาหกิจชุมชน และส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน เชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่น 3) การปฏิรูปโครงสร้างการผลิต

ภาคการเกษตรทั้งระบบ ควบคู่การสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าทางการเกษตร และส่งเสริมการตลาดสมัยใหม่ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2561) ทั้งนี้ ในปี 2560 มีนักท่องเที่ยวต่างประเทศเข้ามาเที่ยวประเทศไทยเฉลี่ย เดือนละ 3.5 ล้านคน และคาดว่าในปี 2561 จะสร้างรายได้ให้ประเทศปีละ 3 ล้านล้านบาท สิ่งนี้บ่งชี้ว่าการท่องเที่ยวเป็น“สินค้า” ที่สร้างรายได้ให้ประเทศไทยมากที่สุด อย่างไรก็ตาม นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ นิยมเดินทางท่องเที่ยวเฉพาะ 22 เมืองหลัก (อาทิ กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ นครราชสีมา ปทุมธานี ประจวบคีรีขันธ์ ภูเก็ต เป็นต้น) รัฐบาลจึงได้ส่งเสริมนโยบายการท่องเที่ยวเมืองรอง 55 เมือง และมีแนวคิดส่งเสริมการท่องเที่ยวแอ่งเล็ก (การท่องเที่ยวชุมชน) เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้กระจายไปเที่ยวในแอ่งเล็ก (หมู่บ้าน/ชุมชน) มากขึ้น ซึ่งเป็นการกระจายรายได้สู่เศรษฐกิจฐานราก กรมการพัฒนาชุมชน ได้รับการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 จำนวน 9,328,118,200 บาท ดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่ โดยได้จัดทำโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี เพื่อรองรับนโยบายรัฐบาลในการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก ด้วยกระบวนการเตรียมความพร้อมชุมชน สร้างความน่าสนใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมและท่องเที่ยวในแอ่งเล็ก (หมู่บ้าน/ชุมชน) และการพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์ OTOP ให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ เพื่อสร้างรายได้ให้กระจายอยู่กับประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน บนพื้นฐานเสน่ห์ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ความคิดสร้างสรรค์ที่ดัดแปลงให้เกิดมูลค่าเพิ่ม (กรมการพัฒนาชุมชน, 2561)

ตำบลเมืองสิงห์ อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ เป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว หลายหน่วยงานในจังหวัดสุรินทร์จึงพยายามผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้น ภายใต้โครงการ “เมืองสิงห์โมเดล” และใช้การประชาสัมพันธ์ในชื่อ “Amazing เมืองสิงห์โมเดล เที่ยวเมืองรอง ท่องเมืองสิงห์” เพราะเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำชีไหลผ่าน จึงนำมาสู่การออกแบบกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เช่น การพายเรือคายัคชมแม่น้ำชี การเรียนรู้วิถีชีวิตการทำประมงพื้นบ้าน การนั่งช้าง ชมป่า เป็นต้น ซึ่งทุกกิจกรรมนักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสและเรียนรู้ได้ นอกจากนี้ในตำบลเมืองสิงห์ยังมีผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น ผ้าไหม งานประดิษฐ์ไม้ดอกไม้ประดับ และแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้นักท่องเที่ยวได้ชม ชิม ช้อป แชะ แชร์ ผ่านโลกออนไลน์ได้ตลอดทั้งปี กอปรกับในปี 2561 ที่ผ่านมามีหมู่บ้านเชียงสง ตำบลเมืองสิงห์ อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ ได้รับการคัดเลือกจากกรมการพัฒนาชุมชน ให้เป็นหมู่บ้านโอท็อปหนึ่งใน 3,000 กว่าหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยว นั้นยังแสดงให้เห็นว่าเชียงสงเป็นชุมชนที่น่าสนใจ โดยจากการสำรวจเบื้องต้นเห็นว่า เชียงสงมีจุดเด่นดึงดูดใจนักท่องเที่ยวคือ การใช้ความหลากหลายทางชาติพันธุ์และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนมานำเสนอเพื่อการท่องเที่ยว ทั้งอัตลักษณ์ที่มีอยู่เดิมแยกตามกลุ่มชาติพันธุ์ และการประกอบสร้างอัตลักษณ์ใหม่เพื่อบ่งบอกความเป็นชุมชนเชียงสงและใช้สำหรับรองรับการท่องเที่ยวโดยตรง นอกจากนี้เมื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหรือการท่องเที่ยววิถีชีวิตได้รับความนิยมก็พบว่า หลายหน่วยงานในจังหวัดสุรินทร์พยายามที่จะพัฒนาชุมชนดังกล่าวนี้ให้เป็นอีกหนึ่งจุดหมายปลายทางเมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนจังหวัดสุรินทร์ ตลอดจนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงไปสู่หมู่บ้านข้างดากกลางและแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ทั้งในจังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดใกล้เคียง ทีมวิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนข้างต้น เพื่อประโยชน์ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างเป็นระบบ ลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ทั้งยังผลสู่การอนุรักษ์วิถีของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยว

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษา และรวบรวมข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของชุมชน และแนวคิดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย กล่าวคือ แนวคิดเกี่ยวกับการประกอบสร้างอัตลักษณ์ ผู้วิจัยจะศึกษาอัตลักษณ์เดิมที่มีอยู่ในวิถีชีวิตโดยสัมพันธ์กับแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชน และเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามา ชุมชนมีการนำเสนออัตลักษณ์ใหม่ที่เกิดจากการเลือกอัตลักษณ์เด่นของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนมาใช้ในบริบทด้านการท่องเที่ยว โดยนำเสนอผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนให้ผู้มาเยือนได้ทราบและจดจำ สำหรับแนวคิดด้านการท่องเที่ยวผู้วิจัยให้ความสำคัญกับ OTOP นวัตกรรม โดยประยุกต์จาก 8 วิถีวัฒนธรรม ได้แก่ อาหาร การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย ประเพณี ภาษา อาชีพ ความเชื่อ และศิลปะพื้นถิ่น มาเป็น 5 วิถีวัฒนธรรม เนื่องจากบางวิถีสามารถจัดอยู่ในหมวดเดียวกันได้ ซึ่งทั้ง 5 วิถีวัฒนธรรมดังกล่าวจะทำให้นักท่องเที่ยวทราบว่าชุมชนแห่งนี้มีความต่างจากชุมชนอื่นอย่างไร

2. เก็บ และรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field work Research) เกี่ยวกับการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของชุมชน เพื่อรองรับการท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม ด้วยวิธีการดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากบุคคล ดังนี้

- ผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน รวม 2 ท่าน
- คณะกรรมการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม บ้านเชียงสง จำนวน 17 ท่าน

ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึกในครั้งนี้ให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์เดิมของชุมชน และเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาชุมชนมีการเลือกอัตลักษณ์เด่นเพื่อปรับ/เพิ่มให้อัตลักษณ์ดังกล่าวเป็นที่รู้จัก โดยนำเสนอผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว

2.2 การสังเกตการณ์ (Observation) ใช้การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และแบบไม่มีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยได้สังเกตการณ์การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนเมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนชุมชน เช่น การนำเสนออาหารพื้นถิ่น ลักษณะของบ้านเรือน ประเพณี/ความเชื่อ เป็นต้น

3. วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้แนวคิด ทฤษฎีด้านคติชนวิทยา ด้านการท่องเที่ยวมาจัดกระทำข้อมูลด้วย การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

4. เรียบเรียง และสรุปผลวิจัย

ผลการวิจัย

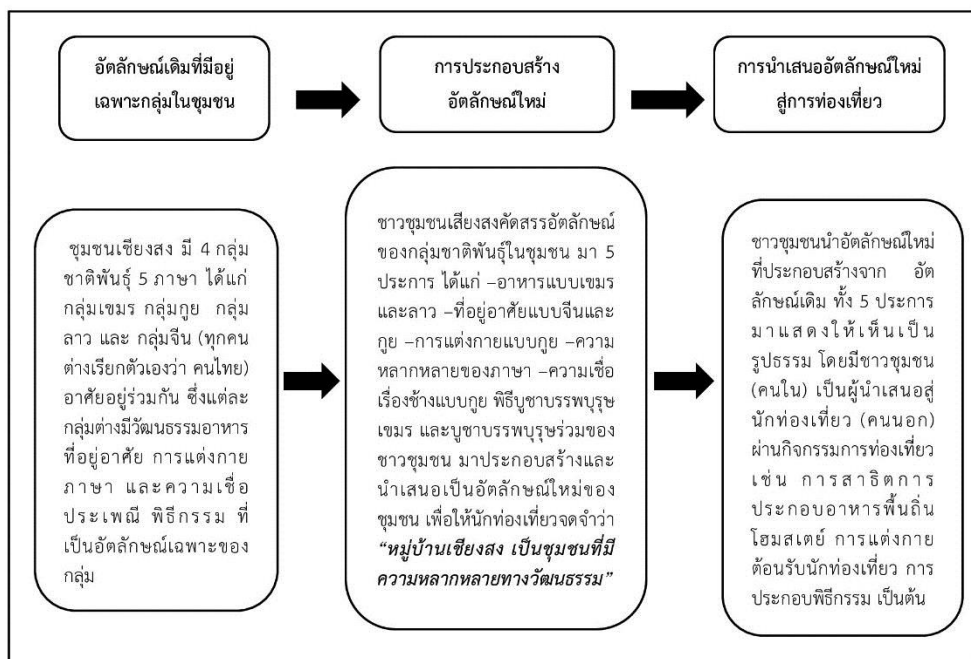
ประวัติโดยย่อของชุมชนเชียงสง

จากการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้าน/ประธานชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านเชียงสง (ธนิธ อภิชาติวานิช, สัมภาษณ์) พบว่า บ้านเมืองสิงได้ถูกปล่อยให้ร้างอยู่เพราะเกิดโรคระบาด ผู้คนทั้งบ้านเมืองไปอยู่ที่อื่น สำหรับการเข้ามาตั้งบ้านเรือนใหม่อีกครั้งเมื่อใดไม่มีหลักฐานชัดเจน แต่มีหลักฐานว่ากลุ่มคนได้มาตั้งวัดเมื่อปีพ.ศ. 2440 คือ วัดอุทุมพร ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 17 บ้านเชียงสง ตำบลเมืองสิงห์ในปัจจุบัน กลุ่มคนในตำบลเมืองสิงห์ปัจจุบันมีหลากหลายชาติพันธุ์ อันที่จริงมาจากการแต่งงานส่วนหนึ่ง และอพยพมาตั้งถิ่นฐานอีกส่วนหนึ่ง จนเกิดการผสมผสานประเพณีวัฒนธรรมเข้ากัน

เป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้จึงมีผู้ขนานนามว่า เป็นชุมชน 5 ภาษา คือ ส่วย-เขมร-ลาว-ไทย-จีน บ้านเชียงสง ก่อตั้งเมื่อประมาณ พ.ศ.2540 เป็นหมู่บ้านที่แยกออกมาจากบ้านเมืองสิงห์ โดยกำหนดเส้นทางสี่แยก ตลาดเมืองสิงห์ โดยครึ่งหนึ่งทางทิศตะวันตกเป็นบ้านเมืองสิงห์ ครึ่งหนึ่งทางทิศตะวันออกเป็นบ้านเชียงสง เพราะมีศาลเจ้าพ่อเชียงสงตั้งอยู่ ทั้งนี้เมื่อบ้านเชียงสงกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัด ชาวชุมชนก็ได้นำเอาวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายและเป็นอัตลักษณ์มาใช้รองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว ทั้งใช้เป็นจุดขายและสร้างการจดจำแก่ผู้มาเยือน ซึ่งอัตลักษณ์ที่ผู้วิจัยจะนำเสนอในงานนี้ เป็นอัตลักษณ์ที่เกิดจากการนำอัตลักษณ์ของแต่ละชาติพันธุ์ในชุมชนมาประกอบสร้างเป็นอัตลักษณ์ร่วมเป็นสำคัญ

การประกอบสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนเชียงสงเพื่อรองรับการท่องเที่ยว

“การประกอบสร้างอัตลักษณ์” ในงานวิจัยนี้ หมายถึง กระบวนการในการผลิตภาพแทนชุมชนเชียงสง โดยผู้สร้างหรือผู้ผลิต ได้ “คิดสรร” มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่มีแล้วมาสืบทอดและผลิตซ้ำในฐานะ “ภาพแทน” ชุมชน โดยกำหนดให้วัตถุทางวัฒนธรรมนั้น ๆ มาทำหน้าที่ในฐานะ “สัญลักษณ์” ในพื้นที่ เพื่อสร้าง (ระบบ) ความหมายทางวัฒนธรรม ซึ่งสามารถนำเสนอเป็นภาพโครงสร้างความสัมพันธ์ในกระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนเชียงสง (ภาพที่ 1) ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงกระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของชุมชน

นอกจากประวัติศาสตร์การก่อตั้งชุมชนที่มีมายาวนาน การที่มีผู้คนหลายกลุ่มชาติพันธุ์อพยพเข้ามาอยู่ร่วมกันเรื่อยมา ยังผลให้ชุมชนเชียงสงมีจุดเด่น คือเป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ร่วมกันถึง 4 กลุ่ม โดยกลุ่มแรกทีถือว่ามีประชากรมากที่สุดได้แก่กลุ่มชาวไทยเขมร หรือชาวเขมรถิ่นไทย กลุ่มนี้ตามประวัติที่สรุปไว้ในงานของ สารภี ขาวดี (2559:39-47) พบว่า มีการตั้งถิ่นฐานอยู่ในท้องที่จังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ รวมไปถึงนครราชสีมา บางพื้นที่ มีภาษาพูดและอักษรเป็นของตนเอง ภาษา

เขมรป่าดงเหมือนภาษาเขมรในกัมพูชา แต่เสียงเพี้ยนกันอยู่บ้าง มีขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมเป็นของตนเอง เขมรป่าดงแต่เดิมนับถือพุทธศาสนานิกายมหายาน ผสมกับศาสนาพราหมณ์ และเทวนิยมดั้งเดิม **กลุ่มที่สองคือกลุ่มชาวไทยกูย** ส่วยหรือกูยเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ “ข้า” กลุ่มหนึ่ง มีรูปร่างลักษณะคล้ายชนเผ่าเขมรมาก ภาษาใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ อุบลราชธานี สุรินทร์ บุรีรัมย์บางส่วน ส่วยไม่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ทราบเพียงว่าแต่เดิมอยู่ในกัมพูชา นิยมพูดภาษาเป็น 2 กลุ่ม คือ ลาวส่วย อยู่ในเขตจังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี และเขมรส่วยบางส่วนในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ชาวไทยกูยหรือส่วยอาศัยอยู่หนาแน่นที่สุดที่อำเภอศีขรภูมิ อำเภอทาบจอมพระ สังขะ บัวเขต ศรีณรงค์ สนม ท่าตูม บางส่วนของอำเภอเมือง เขวาสินรินทร์ และกาบเชิง **กลุ่มที่สาม กลุ่มชาวไทยอีสาน** (ไทยลาว) สุรินทร์เป็นจังหวัดที่อยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงมีเชื้อสายไทยอีสานเหมือนกับหลายจังหวัดในภาคนี้ ใช้ภาษาและวัฒนธรรมเหมือนกันกับชาวไทยอีสานโดยทั่วไป และ**กลุ่มสุดท้ายคือชาวไทยจีน** ชาวจีนส่วนใหญ่ที่อพยพเข้ามาก่อตัวเป็นชุมชนขึ้นในจังหวัดสุรินทร์นั้นสาเหตุหลักๆ มาจากปัญหาการลี้ภัยสงครามที่เกิดขึ้นต่อเนื่องยาวนาน นับตั้งแต่ยุคการปฏิวัติประชาธิปไตยสมัย ดร.ขุนยัดเขิน การปฏิวัติคอมมิวนิสต์นำโดยเหมา เจ๋อตง และสงครามโลกครั้งที่ 2 กองทัพญี่ปุ่นบุกจีน ที่ต่อเนื่องยาวนานถึง 54 ปี ในระหว่าง พ.ศ. 2438-2492 ทำให้ประชาชนเดือดร้อนโดยเฉพาะช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ชาวจีนในจังหวัดแต่จิ๋ว มณฑลกลว้างต้ง ได้อพยพลี้ภัยเข้ามายังเมืองไทยเป็นจำนวนมาก สายหนึ่งมาทางเรือ ขึ้นฝั่งที่เมืองบางกอก อีกสายหนึ่งผ่านเข้ามาทางเวียดนามและลาว ชุมชนชาวจีนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในสุรินทร์อาจแบ่งออกเป็น 2 ช่วง ใหญ่ๆ ได้แก่ ก่อนการสร้างทางรถไฟผ่านเมืองสุรินทร์ และหลังจากทางรถไฟมาถึงจังหวัดสุรินทร์แล้ว (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุรินทร์: เว็บไซต์) ถึงแม้ทั้ง 4 กลุ่มชาติพันธุ์จะสามารถบอกเล่าที่มาของบรรพชนได้ แต่เมื่อมาอาศัยทำกินอยู่บนผืนแผ่นดินไทย และในพื้นที่บ้านเชียงสงแล้ว ทุกคนล้วนมีสำนึกตรงกันว่า เป็นคนไทย ถิ่นสัญชาติไทย ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาราชการ ส่วนการสื่อสารก็เป็นตามสมญาที่ได้รับการขนานนามว่าเป็นชุมชน 5 ภาษา คือ ส่วย-เขมร-ลาว-ไทย-จีน ดังได้กล่าวไปแล้ว

ในการวิเคราะห์การประกอบสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนเชียงสงเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ทีมผู้วิจัยสรุปได้ว่า หลังจากทั้งรัฐบาลและหน่วยงานต่างๆ ในจังหวัดสุรินทร์ได้มีนโยบายกระตุ้นการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ภายใต้งบประมาณการท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม เพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ และลดความเหลื่อมล้ำในชุมชน ได้ส่งผลให้ปัจจุบันทั้ง 4 กลุ่มชาติพันธุ์ ในชุมชนต่างสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของตนไว้ ขณะเดียวกันก็พร้อมใจเป็นหนึ่งในความร่วมมือสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีร่วมของชุมชน และที่ปรากฏชัด คือการร่วมกันคัดสรรและนำเสนอจุดเด่น หรือ สิ่งที่เป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่มเพื่อรองรับการท่องเที่ยว เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวจดจำว่า “หมู่บ้านเชียงสง เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม” ดังนี้

1) อัตลักษณ์ด้านอาหาร : อาหารแบบเขมรและลาว

มนุษย์เกิดมาจำเป็นต้องอาศัยพลังงานและอาหารในการดำรงชีพ จากวิถีชีวิตและการทำมาหากินนับแต่ครั้ง บรรพกาล คือจุดกำเนิดของการคิดค้น เรียนรู้ ทดลอง และสั่งสม จนก่อเกิดเป็นอารยธรรม “อาหาร” ประจำกลุ่ม ประจำท้องถิ่น และประจำชาติ ทั้งนี้ความรู้ในการผลิตและปรุงแต่งอาหารของแต่ละที่ย่อมแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับสภาพสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่บรรพชนสังเกตเห็น ผ่านกระบวนการคัดสรร ปรุงแต่ง จนนำมาสู่การถ่ายทอดเป็นภูมิปัญญาให้ลูกหลานเรียนรู้ในปัจจุบัน เมื่ออาหารแต่ละท้องถิ่น มีความแตกต่างหลากหลาย และกลายเป็นหนึ่งในวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน ปัจจุบันเห็นได้ชัดว่า

แต่ละชาติต่างภาคภูมิใจและได้พยายามนำภูมิปัญญาด้านอาหารการกินของตนมานำเสนอผ่านเทศกาลอาหาร(นานาชาติ) และให้ทำหน้าที่ถ่ายทอดเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของประเทศตน หรือนำมาอวดอ้างถึงคุณสมบัติเฉพาะตนได้ อารีย์ ทองแก้ว (2549: 220-221) กล่าวถึง ความสำคัญของอาหารต่อวัฒนธรรมว่า (1) อาหารเป็นการแสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่สามารถศึกษาเรียนรู้ตลอดธรรมชาติที่มีอยู่ใกล้ตัวนำมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมและยังได้ถ่ายทอดให้ลูกหลานสืบสานประเพณี คัดค้น เติบโตแต่ง ทำให้อาหารเป็นสุนทรียศาสตร์ชั้นสูงทั้งรูป รส กลิ่น (2) อาหารเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติที่สำคัญยิ่ง เป็นปัจจัยก่อให้เกิดการรวมกลุ่มกันผลิตและสะสม (3) อาหารเป็นที่มาของการเกิดพิธีกรรมต่างๆ จากการได้มาซึ่งอาหารประทั้งชีวิต เพื่อความกตัญญูรู้คุณ จึงได้มีการประกอบพิธีกรรม เช่น การไหว้เจ้าแม่โพสพ การกว่นข้าวทิพย์ออกพรรษา เป็นต้น (4) อาหารเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดระเบียบสังคม เพื่อแบ่งหน้าที่กันตั้งแต่เตรียมการผลิต ลงมือผลิต เก็บเกี่ยวผลผลิต การปรุงแต่ง การแบ่งปันอาหารแก่สังคมอย่างยุติธรรม (5) อาหารเป็นปัจจัยทำให้เกิดความสุข นอกจากให้ความสุขต่อร่างกายแล้ว อาหารยังทำให้เกิดสุนทรียศาสตร์ในการสร้างสรรค์งานศิลปวัฒนธรรมบนภาษาซึ่งงดงาม การจัดแต่งองค์ประกอบบนโต๊ะอาหาร และกรรมวิธีการปรุงแต่งที่หลากหลาย (6) อาหารเป็นปัจจัยให้เกิดเสน่ห์ความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น และสัมพันธ์กับพืชพรรณในภูมิประเทศ (7) อาหารเป็นปัจจัยที่ก่อกำเนิดประวัติศาสตร์ ความทรงจำที่เล่าขานสืบต่อกันมาในเรื่องอาหารที่อร่อย แปลกทั้งรูป รส กลิ่น และมีที่นั่นเพียงแห่งเดียว ใครทำเลียนแบบก็ไม่เหมือน เช่น ขนมหม้อแกงเมืองเพชร ใส่กรอกขนนก แกงไตปลาปักษ์ใต้ ไส้อั่วเชียงใหม่ หมูยออุบลราชธานี เป็นต้น (8) อาหารเป็นบ่อเกิดของวรรณกรรมล้ำค่า จากความอร่อย ความงดงามพร้อมสรรพ ในรูป รส กลิ่น ทำให้กวีหลายคนอดที่จะบรรจงแต่งโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน เปรียบเปรยอาหารคาวหวานไทยได้อย่างไพเราะ เหตุนี้ เมื่อ “อาหาร (พื้นเมือง)” ถูกคิดค้น ประดิษฐ์ ปรุงแต่งด้วยสติปัญญา เพื่อการดำรงชีวิต (และเพื่อใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา) ปัจจุบันอาหารยังทำหน้าที่เผยแพร่เอกลักษณ์ประจำชาติที่สำคัญ เป็นองค์ความรู้ และเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ตกทอดมาถึงลูกหลาน

แม้ชาวเชียงสงจะมีชาวพื้นเมืองถึง 4 กลุ่ม คือ เขมร ลาว กูย และจีน แต่การทำมาหากินของทุกกลุ่มก็ไม่แตกต่างกัน เพราะอยู่ในสภาพสิ่งแวดล้อม ดิน ฟ้า อากาศเดียวกัน มีอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่นา ปลูกพืชผักผลไม้ ฯลฯ และนิยมปรุงอาหารด้วยวัตถุดิบที่มีอยู่ใกล้ตัวเช่นเดียวกัน จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ทราบว่า ส่วนใหญ่จะออกไปทางกลุ่มชาวไทยเชื้อสายเขมร ที่เป็นชนชั้นนิชนฐานได้ว่าอาจเพราะเป็นชนดั้งเดิมกลุ่มใหญ่ที่สุด ยังมีการผสมผสานเผ่าพันธุ์ด้วยการแต่งงานกับกลุ่มอื่น ๆ ก็ยังทำให้วัฒนธรรมต่าง ๆ รวมทั้งอาหารการกินของกลุ่มนี้แทรกซึมอยู่แทบทุกครัวเรือน และหลักฐานบ่งชี้ประการหนึ่งก็คือ ชาวสุรินทร์กินข้าวเจ้า ส่วนข้าวเหนียวที่คนภาคอีสานส่วนใหญ่รับประทานก็กลายเป็นเพียงอาหารรอง และมักปรากฏผ่านอาหารแปรรูป อาทิ ขนม ข้าวต้ม ในงานประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ เหตุนี้อาหารคาวหวานของกลุ่มชาวไทยเขมร จึงได้กลายเป็นอีกหนึ่งสิ่งที่ภาครัฐพยายามนำเสนอผ่านพื้นที่ประเพณี หรืองานเทศกาลประจำปีให้คนนอกได้รู้จัก ในช่วงที่มีการต้อนรับผู้มาเยือน ชาวชุมชนเชียงสงให้ความสำคัญกับการนำเสนออัตลักษณ์ด้านอาหารผ่านการบอกเล่าและสาธิตในฐานการเรียนรู้ รวมถึงนำมาเป็นอาหารสำหรับต้อนรับคณะที่เดินทางมาเยือนในครั้งนั้น ซึ่งอาหารแต่ละชนิดที่นำเสนอบางเมนูต้องรื้อฟื้นจากของเดิม บางเมนูจะพบได้ในช่วงวันสำคัญหรือในงานประเพณีของชุมชนเท่านั้น เช่น ข้าวต้มมัดห่อด้วยใบมะพร้าว (อันซอม) ขนมไข่หงส์ (นมโกรจ) (ภาพที่ 2) หากเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มี

การพักค้างโฮมสเตย์ในชุมชนก็จะมีโอกาสได้ลงมือประกอบอาหารด้วยตนเอง นับเป็นอีกกิจกรรมที่สร้างความประทับใจ

ภาพที่ 2 แสดงอาหารพื้นถิ่นของชุมชนที่นำเสนอให้นักท่องเที่ยว เช่น ปลาแห้ง กระบก ขนมะพร้าวตามลำดับ

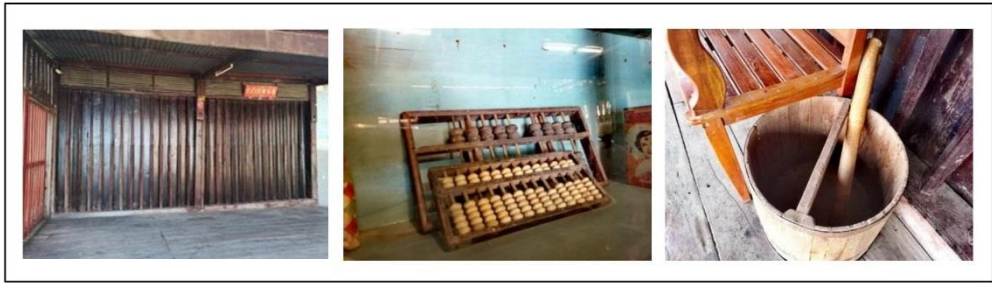
ที่มา: คณะผู้วิจัย

2) อัตลักษณ์ด้านที่อยู่อาศัย : แบบบ้านจีน และ แบบบ้านญว

ที่อยู่อาศัยเป็นอีกปัจจัยที่สำคัญของผู้คนในชุมชน สามารถบ่งบอกลักษณะเด่นหรือลักษณะเฉพาะของกลุ่มได้ จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้นำชุมชนและตัวแทนคณะกรรมการการท่องเที่ยว พบว่า ชุมชน เชียงสูงยังคงอนุรักษ์ที่อยู่อาศัยแบบดั้งเดิมเอาไว้ และมีการนำเสนออัตลักษณ์ดังกล่าวเชื่อมโยงกับกิจกรรมการท่องเที่ยว ภายใต้ชื่อ ภูมิเชียงสูง ชุมชนโบราณสามศตวรรษ เมื่อใดก็ตามที่มีคนนอกเข้ามาเยือน การบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของคนในชุมชน (ภูมิเชียงสูง) ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการท่องเที่ยวเข้ามามีบทบาทจะดำเนินขึ้น ผ่านนักเล่าเรื่องที่มีการหยิบยกอัตลักษณ์ด้านนี้มานำเสนอด้วยความภาคภูมิใจ รายละเอียดดังนี้

2.1) บ้านของชาวจีน

จากการสังเกตและสัมภาษณ์ พบว่าในชุมชนยังคงเหลือร่องรอยประวัติความเป็นมา และสถาปัตยกรรมที่น่าสนใจ ยิ่งเมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นชาวบ้านในชุมชนให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์บ้านของชาวจีนเพื่อให้ผู้มาเยือนได้ศึกษาและเรียนรู้ ลักษณะบ้านดังกล่าวสังเกตได้จากที่มีพื้นที่สำหรับการค้าขาย บางหลังมีอยู่ขนาดใหญ่ตั้งอยู่ไม่ไกลนัก ซึ่งในอดีตมีไว้สำหรับการรับซื้อข้าวเปลือก อัตลักษณ์บ้านชาวจีนในลักษณะนี้ได้มีการอนุรักษ์และนำเสนอผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ให้นักเล่าเรื่องของชุมชนเป็นคนนำเสนอเรื่องราว โดยมีบ้านของผู้ใหญ่บ้าน เป็นตัวแทนของกลุ่มชาติพันธุ์จีน ใช้เป็นแหล่งต้อนรับผู้คนที่ต้องการทราบประวัติความเป็นมาของชาวจีนที่ย้ายถิ่นฐานเข้ามาอาศัยอยู่ในเชียงสูง และมีการจัดแสดงสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์จีน เช่น อุปกรณ์ที่ใช้ในการค้าขายในอดีตอย่างลูกคิด ภาชนะที่ใช้ในการรับซื้อข้าวเปลือก เป็นต้น (ภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 แสดงที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในชุมชน (บ้านจีน)
ที่มา: คณะผู้วิจัย

2.2) แบบบ้านของชาวกูย

ลักษณะบ้านของชาวกูยมีทั้งที่เป็นแบบบ้านไม้ใต้ถุนสูงและเป็นแบบบ้านปูนชั้นเดียว แต่สิ่งที่สังเกตได้ชัดเจน คือ บ้านหลายหลังยังคงมีศาลปะกำตั้งอยู่ใกล้ ๆ แม้ว่าปัจจุบันจะไม่มีเครื่องเลี้ยงช้างไว้ที่บ้านเหมือนในอดีตก็ตาม ช้างในชุมชนแห่งนี้ส่วนใหญ่จะถูกนำไปใช้รองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวหลัก เช่น เชียงใหม่ ภูเก็ต กระบี่ เป็นต้น สำหรับรายละเอียดของศาลปะกำ ศิริพร สุขเมธารัตน์ (2554: 346-347) กล่าวไว้ในหนังสือ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองสุรินทร์ว่า ศาลปะกำ เป็นศาลที่มีเสา 4 เสา ยกพื้นสูงประมาณ 2 เมตร มีการวางเครื่องเซ่นไหว้ และเมื่อถึงคราวจะออกคล้องช้างป่า หมอช้างก็จะนำเชือกปะกำจากบ้านของตนนำไปทำพิธีรวมกันที่บ้านครุบาใหญ่ เพื่อเพิ่มความขลังและศักดิ์สิทธิ์มากขึ้น เชือกหรือบ่วงปากที่ปลูกเสกแล้วนั้นเป็นเครื่องมือสำคัญในการจับช้างในป่า ซึ่งเชือกปะกำนี้จะทำด้วยหนังควายที่มีความเหนียวทนทานมาก มีวิธีการทำคือการขั้นด้วยการรีวหนังควายให้มีขนาดกว้างประมาณ 2 นิ้ว ความยาวสุดแล้วแต่แผ่นหนังควาย ถ้าต้องการให้เชือกบาศยาวเท่าใดก็ต่อแผ่นหนังยึดออกไปเท่านั้น การเพิ่มความขลังของเชือกบาศ คือการใช้ทองคำหนักประมาณ 1 หุนหรือ 1 หลีใส่ไว้ในเกลียวเชือกหนังเพื่อเป็นเคล็ด ถือว่าเป็นการเพิ่มความขลัง เมื่อผ่านการกระทำพิธีเชิญผีสิงสถิตในเชือกแล้ว เชือกนี้จึงเรียกว่าเชือกปะกำ โดยหมอช้างแต่ละคนจะต้องมีเชือกปะกำประจำครอบครัวที่ทุกคนต้องให้ความเคารพนับถือและต้องจัดทำที่วางไว้เป็นสัดส่วนเฉพาะแยกต่างหากจากสิ่งของชนิดอื่น ส่วนใหญ่จะสร้างที่เก็บบูชาโดยตั้งไว้หน้าบ้าน เมื่อการท่องเที่ยวเริ่มขึ้นในชุมชนแห่งนี้ สิ่งที่น่าสนใจในชุมชนร่วมกันคัดสรรเพื่อเป็นตัวแทนอัตลักษณ์ของชาวกูยก็คือบ้าน เพราะสามารถเชื่อมโยงไปสู่วิถีและความสัมพันธ์ระหว่างคนกับช้างได้อย่างชัดเจน บ้านของคุณยายปัทม ปานเพชร อายุ 64 ปี ถือเป็นตัวแทนบ้านของชาวกูยที่เปิดให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวที่ต้องการทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการโพนช้างและอุปกรณ์ที่ใช้ในการโพนช้างในอดีต เช่น เชือกปะกำ สะแนงเกล (สะโน) ตะขอบังคับช้าง เป็นต้น (ภาพที่ 4)

ภาพที่ 4 แสดงที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในชุมชน (บ้านกวย)

ที่มา: คณะผู้วิจัย

จากการสัมภาษณ์พบว่า ปัจจุบันชาวบ้านในชุมชนมีการผสมผสานออกแบบบ้านเป็นแบบสากลไปมากแล้ว โดยมีการสร้างเป็นบ้านปูน หรือ ครึ่งปูนครึ่งไม้เป็นส่วนมาก จะหาลักษณะบ้านลาว หรือบ้านเขมรโดยเฉพาะไม่มี พบแต่ลักษณะแบบบ้านจีนกับบ้านสวย ที่ยังคงได้รับการนำเสนอแก่นักท่องเที่ยวเรื่อยมา ส่วนวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่มีการนำเสนอเพื่อสะท้อนให้เห็นความเป็นชาติพันธุ์ลาว และเขมร ได้แก่ เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต เช่น อุปกรณ์การทอผ้า การหาปลา อุปกรณ์การเกษตร อาหารการกิน ประเพณีพิธีกรรม การแต่งกาย เป็นต้น

3) อัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย : แบบกวย

ชาวสุรินทร์มีการทอผ้าไหมเป็นเอกลักษณ์ของตนมาตั้งแต่โบราณและมีวิวัฒนาการสืบต่อกันมาด้วยความชำนาญ ทำให้ผ้าไหมสุรินทร์สวยงามด้วยฝีมือถักทอและสีสันประณีตบรรจงหลากหลายรูปแบบ มีลวดลายที่วิจิตรบรรจง และสำคัญยิ่งทุกหมู่บ้านในจังหวัดสุรินทร์มีความสามารถในการทอผ้าไหมได้สวยงามทั้งสิ้น กลุ่มชาวไทยดั้งเดิมทั้ง 3 กลุ่มใหญ่ ไทยเขมร ไทยลาว และไทยสวย ทอผ้าไหมได้คุณภาพสูง หลังการเก็บเกี่ยวแล้วเกือบทุกหลังคาเรือน ความโดดเด่นของผ้าไหมสุรินทร์เป็นที่รู้จักกันดีในหมู่ชาวไทยทั่วประเทศ (อารีย์ ทองแก้ว, 2549: 250) ผ้าไหมสุรินทร์ เป็นศิลปกรรมสิ่งทอที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น โดยเฉพาะในด้านความประณีตในการผลิตลวดลาย กรณีผ้าเขมรจะมีชื่อเรียกเป็นภาษาเขมรและมีลักษณะแตกต่างจากผ้าของชาวอีสานทั่วไป กรรมวิธีในการจกสายหรือมัดลายนั้นสืบทอดมาจากบรรพบุรุษแต่โบราณซึ่งมีรสนิยมสูง นิยมใช้ไหมน้อยเพราะเป็นไหมเนื้อละเอียด และพิถีพิถันในการเก็บรายละเอียดของลวดลาย ตลอดจนการสร้างสีสันที่ประสานกลมกลืนกับลวดลายผ้า ทำให้มีลวดลายแปลกตา

ส่วนลักษณะเด่นของผ้ากายนั้น ศูนย์อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทเชื้อสายกวย กวย (ออนไลน์) กล่าวถึงการแต่งกายของชาวกวยไว้ว่า ผ้าถุงสำหรับสตรีชาวกวย นิยมเป็นผ้าไหมมัดหมี่ ผืนใหญ่เป็นไหมควบ พื้นสีน้ำตาลอมดำ ย้อมสีธรรมชาติ มีหัวขึ้นยืนพื้นสีแดงลายขีด ดินขึ้นพื้นดำขนาด ๒- ๓ นิ้ว มีริ้วสีขาว เหลืองและแดง สตรีนิยมใส่เสื้อผ้าที่มีลายเฉพาะ คือผ้าไหมลายลูกแก้วย้อมสีธรรมชาติ (สีย้อมมะเกลือ) สีดำ คอกระเช้า การเย็บแบบแขวผ้าด้วยมือ ส่วนชายชาวกวย นิยมใส่ผ้าโสร่งหรือผ้าขาวม้า หรือผ้าที่มีหูรูดและมีผ้าขาวม้าคาดเอว ที่ทอเหมือนหัวขึ้นแต่มีความกว้างมากกว่า มีลวดลายเอกลักษณ์ โดยเฉพาะ

กรณีหมู่บ้านเชียงสง จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนทราบว่า ประชากรส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเขมร และกลุ่มกวยอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เมื่อมีการตั้งร้านค้าของฝากของที่ระลึกเวลาที่นักท่องเที่ยวมาเยือน ชาวบ้านจะมีการนำผ้าไหมทอมือลวดลายต่าง ๆ ทั้งผ้าเขมร และผ้ากวยมาวางจำหน่าย แต่เมื่อใดก็ตามที่มีการเปิดบ้านต้อนรับผู้มาเยือน ทางกลุ่มจะเลือกแต่งกายต้อนรับด้วยชุดของกลุ่มชาติพันธุ์กวยเป็นหลัก ซึ่งลักษณะเด่นที่จดจำได้ง่ายของผ้าและการแต่งกายแบบกวย คือ ชาวบ้านจะใช้ผ้าไหมสีดำซึ่งย้อมด้วยมะเกลือ มาตัดเป็นเสื้อ และตกแต่งด้วยการแหวผ้า (แหวผ้า หมายถึง การนำผ้ามาต่อกันโดยใช้เข็มและด้ายเป็นตัวผสาน) ทำให้เสื้อแขวของชาวกวยมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาจากรบรรพบุรุษ จากการสังเกตการแต่งกายของผู้หญิงกวยในวันต้อนรับนักท่องเที่ยว นอกจากจะมีการใส่เสื้อแขวแบบกวยก็จะมีการห่มสไบทอมือสีแดงลายขวางทำให้ดูโดดเด่นยิ่งขึ้น ส่วนผ้านุ่งจะใส่เป็นผ้าไหมทอมือเช่นกัน (ภาพที่ 5 ลำดับที่ 3) ส่วนการแต่งกายของผู้ชาย ก็จะสวมเสื้อแขวแขนสั้นบ้าง แขนยาวบ้าง ขึ้นอยู่กับการออกแบบ ส่วนท่อนล่างผู้วิจัยพบ 2 ลักษณะ คือ นุ่งผ้าโสร่ง และนุ่งกางเกงสล็ค เท้าที่สัมภาษณ์ชาวบ้านให้คำตอบว่า เป็นการปรับการแต่งกายให้ทันสมัย และเพื่อความกระฉับกระเฉงคล่องตัว ทุกวันนี้จะเห็นว่าบางคนก็ใส่เสื้อกวยกับกางเกงขายาว กางเกงยีนส์ (ธนิธ อภิชาติวานิช, สัมภาษณ์) (ภาพที่ 5)

ในวันที่ทีมผู้วิจัยลงภาคสนาม เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2562 วันนั้นชาวบ้านเชียงสงได้มีโอกาสต้อนรับคณะผู้มาเยือนผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า นอกจากชาวบ้านจะแต่งกายด้วยชุดชาวกวยมารอต้อนรับแล้วยังได้ทำป้ายต้อนรับและใช้สำหรับถ่ายภาพ โดยด้านซ้ายและขวามีการใช้ภาพการ์ตูนชายหญิงชาวกวยเชียงสง ขนาดเท่าคนจริง แต่งกายครบเครื่องแบบกวย ยืนไหว้ต้อนรับผู้มาเยือน สังเกตได้ว่าผู้มาเยือนค่อนข้างให้ความสนใจที่จะถ่ายภาพด้วยเพื่อเก็บเป็นที่ระลึก จากสิ่งที่เห็นจึงเป็นข้อยืนยันได้ประการหนึ่งว่า ชุมชนแห่งนี้ใช้เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายมาเป็นจุดขายเพื่อการท่องเที่ยว รวมถึงการนำออกมาจำหน่ายให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจบริเวณตลาดชุมชน

ภาพที่ 5 การจัดแสดงและจำหน่ายผ้าไหมมัดหมี่ เช่น ลายช้าง ที่นำเสนออัตลักษณ์ของชุมชนเขมร และกวย
ที่มา: คณะผู้วิจัย

4) อัตลักษณ์ด้านภาษา : ความหลากหลายของการใช้ภาษาในชุมชนเดียว

เท่าที่ลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูลทราบว่า นอกจากชาวบ้านเชียงสงจะใช้ภาษาไทยในการติดต่องานราชการและใช้พูดคุยกับนักท่องเที่ยวต่างถิ่นแล้ว ยังใช้ภาษาเขมร ภาษาส่วย และภาษาลาวอีสาน พูดคุยในชุมชนมากที่สุด ส่วนภาษาจีนมีเพียงครอบครัวของผู้นำชุมชนเชียงสงและเครือญาติเท่านั้น

ที่ใช้สื่อสารกัน เพราะเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนโดยกำเนิด ส่วนภาษาลาวเท่าที่สอบถาม ในชุมชนจะมีเพียง 2 คุ่ม ซึ่งทั้งสองคุ่มยังคงใช้ภาษาลาวอีสานสื่อสารภายในครอบครัวและระหว่างคุ่มที่พูดภาษาลาวอีสานเช่นกัน ความน่าสนใจของชุมชนเชียงสง คือ ด้วยความที่เป็นชุมชนผสมผสานทั้งชาติพันธุ์และวัฒนธรรมมานาน ในด้านการใช้ภาษาจึงพบว่า ชาวบ้านมีการสื่อสารแลกเปลี่ยนกันมายาวนานเช่นกัน จากการสอบถามและสังเกตทำให้ทราบว่า หลายครอบครัวสามารถสื่อสารได้ทั้งภาษาไทยกลาง ภาษาส่วย ภาษาเขมร และภาษาลาว ดังนั้นหากมีการพบเจอกันระหว่างคุ่มก็สามารถสลับใช้ภาษาของกันและกันในชีวิตประจำวันได้อย่างเข้าใจ

ทั้งนี้จากการสอบถามช่วยผู้ใหญ่บ้านก็ทราบว่า มีโอกาสได้ใช้ภาษาเขมร หรือ ภาษาส่วยกับนักท่องเที่ยวบ้างกรณีที่นักท่องเที่ยวต้องการทราบว่า ของสิ่งนั้น หรือข้อความนั้น ๆ ภาษาไทย หรือ ภาษาเขมร ออกเสียงว่าอย่างไร เช่น คำว่า กินข้าว ภาษาเขมร จะออกเสียงว่า โอบบาย/ชีบาย ภาษาไทย จะออกเสียงว่า จาโดย เป็นต้น (ทองมี เหมาะใจ, สัมภาษณ์)

5) อัตลักษณ์ด้านประเพณี/พิธีกรรม/ความเชื่อ : ความเชื่อของหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังคงดำรงอยู่อย่างเข้มแข็งในชุมชน

5.1) ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับช้าง : เมื่อช้างไม่ได้มีความหมายแค่สัตว์เลี้ยงในวิถีชีวิตกลุ่มไทย “ช้าง” ถือว่ามีความสำคัญต่อวิถีชีวิตคนไทย ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม ประเพณี เรียกได้ว่าช้างเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีพของคนไทย โดยเฉพาะชาวกูยที่ได้เรียนรู้ถึงความเฉลียวฉลาดของช้าง ความแข็งแรง ความน่ารัก และอิริยาบถที่สง่างามน่าเกรงขาม จึงได้นำช้างมาฝึกและใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง ดังที่คุณูปการที่ช้างมีต่อกลุ่มชาติพันธุ์กูย และชาวสุรินทร์ เพราะรูปแบบการฝึกช้างให้แสดงตามคำสั่งถือได้ว่าเป็นเรื่องแปลกและมหัศจรรย์ในสายตาของผู้ชมทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ทำให้ช้างสุรินทร์เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาร่วมชมมากขึ้นทุกปี ดังนั้นคนในท้องถิ่นจึงสามารถตอบคนอื่น ๆ ได้อย่างเต็มภาคภูมิว่า “ช้าง” และ “วัฒนธรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับช้าง และพิธีกรรมว่าด้วยเรื่องช้าง” คือ เอกลักษณ์หนึ่งของจังหวัด

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ช้างสุรินทร์ มีความหมายและความสำคัญไม่เฉพาะต่อชาวไทยกูยที่มีชีวิตผูกพันกับช้างมาแต่ครั้งโบราณกาลเท่านั้น แต่ช้างได้ทำหน้าที่แสดงเอกลักษณ์ของจังหวัดให้เป็นที่ประจักษ์แก่คนภายนอกว่า “วัฒนธรรมช้างสุรินทร์” มีจุดเด่น แตกต่าง และไม่เหมือนที่ใด ๆ ในโลก สำหรับชุมชนเชียงสงการนำเสนออัตลักษณ์ด้านประเพณี/พิธีกรรม/ความเชื่อเกี่ยวกับช้างให้คนนอกได้ทราบนั้นจะไม่มีการจัดเตรียมหรือนำเสนอข้อมูลสำหรับผู้มาเยือนโดยเฉพาะ แต่หากมีความสนใจก็สามารถเข้าร่วมในประเพณี พิธีกรรมดังกล่าวได้ แต่ต้องเดินทางมาเยือนให้ตรงกับวันและเวลาที่ชุมชนจัดขึ้น แม้ว่าปัจจุบันช้างในชุมชนเชียงสงส่วนใหญ่จะอยู่ตามแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทย แต่งานประเพณีที่สำคัญก็ยังพบว่าการนำช้างมาใช้ในประเพณีดังกล่าว เช่น งานประเพณีบวชนาคช้าง จัดขึ้นในเดือน 6 (ประมาณเดือนพฤษภาคม) โดยชาวกูยมีความเชื่อว่าเมื่อบุตรหลานที่มีอายุครบ 20 ปี จะต้องบวชเพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณบิดามารดา และถ้าจะให้การบวชนี้ได้ชื่อเสียงหรือบุญมาก จะต้องขี่ช้างแล้วแห่ การแต่งกายของนาคจะนุ่งห่มด้วยผ้าไหม สวมเสื้อสีขาวคลุมด้วยผ้าสีสด สวมภูษาบาศีระขึ้นแห่บนหลังช้างที่เขียนหน้าตาสวยงาม แล้วแห่จากหมู่บ้านไปจนถึงวัด (สุเทพ งามชื่น, สัมภาษณ์) (ภาพที่ 6)

ภาพที่ 6 แสดงงานประเพณีบวชนาคช้างในชุมชนเชียงสง
ที่มา: คณะผู้วิจัย

5.2) พิธีแสนโขนตา : การบูชาผีบรรพบุรุษของกลุ่มเขมร

เป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมานาน จัดขึ้นในวันแรม 14 ค่ำ เดือน 10 เป็นประเพณี/พิธีกรรมที่ลูกหลานในสายตระกูลร่วมกันแสดงความรักความผูกพันต่อบรรพบุรุษ ต่อญาติผู้ใหญ่ที่ยังมีชีวิต ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา และแสดงความรักความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัวและในชุมชน ในวันเช่นไหว้ดวงวิญญาณบรรพบุรุษทุกปี ลูกหลานจะจัดเตรียมอาหารคาวหวาน ผลไม้ ขนมในวัฒนธรรม เช่น อ้นหอมเสลิกโดง (ข้าวต้มห่อด้วยใบมะพร้าว) ขนมโก๋จริง ขนมกันเตร้อม (โดนัทเขมร) อ้นหอมกะบง (ข้าวต้มต่าง) กระยาสารท นมเนียงเล็ด (ขนมนางเล็ด) นมเสลิก (ขนมเทียน) ฯลฯ

จากการสอบถามทราบว่า ประเพณีแสนโขนตา ชาวชุมชนไม่ได้เลือกนำมาเสนอเป็นจุดขายสำหรับนักท่องเที่ยวตลอดปี เพราะเป็นพิธีกรรมเฉพาะที่จัดขึ้นโดยสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องการปลดปล่อยดวงวิญญาณมาเยี่ยมญาติในช่วงเดือน 10 เท่านั้น (เว้นเสียแต่ว่านักท่องเที่ยวมาลงชุมชนช่วงงานบุญพอดีก็จะได้เห็นการประกอบพิธีกรรมในทุกครัวเรือน) ดังนั้น สิ่งที่ชาวชุมชนเลือกนำมาเสนอและใช้การอธิบายเชื่อมโยงเป็นความรู้แก่ผู้ที่สนใจได้ ก็คือ อาหารในพิธีกรรมแสนโขนตา ซึ่งขนม ข้าวต้มต่าง ๆ ที่ปรากฏในพื้นที่พิธี ชาวเชียงสงเลือกเพียงบางชนิดมาสาธิตให้ชมและชิม หรือขายเป็นของที่ระลึกให้นำกลับไปเป็นของฝาก เช่น ขนมโก๋จริง ดังปรากฏในภาพที่ 1 หรือ ขนมกันเตร้อม (ขนมโดนัทเขมร) ขนมโছ်ค(ขนมฝักบัว) อ้นหอมเสลิกโดง (ข้าวต้มห่อด้วยใบมะพร้าว) อ้นหอมกะบง (ข้าวต้มต่าง) เป็นต้น (ภาพที่ 7)

ภาพที่ 7 แสดงอาหารในพิธีแซนโฌนตา
ที่มา: คณะผู้วิจัย

5.3) พิธีเซ่นไหว้เจ้าพ่อเชียงสง : พิธีกรรมเพื่อบูชาบรรพบุรุษชุมชนเชียงสง

พิธีเซ่นไหว้เจ้าพ่อเชียงสง ถือเป็นพิธีกรรมสำคัญประจำปีที่จะช่วยหลอมรวมกลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านเชียงสงให้เป็นหนึ่งเดียว จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและชาวบ้าน สรุปได้ว่าเป็นการทำบุญหลักเมืองของหมู่บ้านเชียงสง จัดขึ้นช่วงเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี มีวัตถุประสงค์เพื่อเชิดชูวีรบุรุษผู้ก่อตั้งเมืองลึง กิจกรรมในงานมีการแสดงละครประกอบแสง สี เสียง เรื่องตำนานเชียงสง: วีรบุรุษลุ่มน้ำซี การแสดงย้อนยุค หมอช้างชาวกวายอาเจียงแห่งเมืองลึง สื่อให้เห็นถึงวิถีชีวิตของเชียงสงในช่วงสมัยรัชกาลที่ 1 พร้อมทั้งมีฉากจำลองการคล้องช้างของชาวกูยในอดีต ซึ่งในงานจะมีเสียงสวดร้องและรำรำบวงสรวงศาลปู่เชียงสง ซึ่งเป็นผู้นำและวีรบุรุษในประวัติศาสตร์ของคนเมืองลึง ทุกปีจะมีชาวบ้านทั้งในและนอกพื้นที่มารอชมการบวงสรวงเป็นจำนวนมาก ในพิธีจะมีการอัญเชิญดวงวิญญาณของปู่เชียงสงลงมาประทับร่างทรง เพื่อพบปะชาวบ้านที่ถือว่าเป็นลูกหลานของท่าน เสริมความเป็นสิริมงคล และนับเป็นหนึ่งในพิธีของการเปิดเทศกาลท่องเที่ยวเมืองลึง Amazing เมืองลึงโมเดล เที่ยวเมืองรอง ท่องเมืองลึง ที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภายใต้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ลงมาสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวในตำบลเมืองลึง ซึ่งจัดขึ้นปีละ 1 ครั้ง ในโอกาสสถาปนาเมืองลึง พิธีเซ่นไหว้ดังกล่าวนี้นอกจากจะนำเสนอในมิติของการสืบทอดความเชื่อ ความศรัทธาของคนในชุมชนแล้ว ในด้านการท่องเที่ยวยังมุ่งประชาสัมพันธ์ให้คนนอกได้ทราบและอยากเข้ามาสัมผัสมากยิ่งขึ้น ซึ่งการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม พบว่าทุกครั้งที่มีผู้มาเยือนเข้ามาในชุมชน กิจกรรมแรกที่ทางชุมชนให้ผู้นมาเยือนได้ทำ คือการสักการะศาลเจ้าพ่อเชียงสง และมีการบอกเล่าประวัติความเป็นมาและความสำคัญของวีรบุรุษชุมชนให้ผู้นมาเยือนได้ทราบ

จากการก่อตั้งศาลเจ้าพ่อเชียงสง (ดังภาพที่ 7) และมีการฉลองศาลเจ้าพ่อทุกปี แสดงให้เห็นว่าพื้นที่ดังกล่าวนี้มีการอพยพเข้ามาของชาวกูยที่มีวิถีผูกพันกับช้างตั้งแต่อดีต ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจำนวนช้างเลี้ยงจะลดจำนวนลง และชาวบ้านยังนิยมนำช้างไปบริการนักท่องเที่ยวยังปางช้างต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวหลักของประเทศไทยก็ตาม แต่ก็ยังมีร่องรอยของวิถีคนกับช้างหลงเหลืออยู่ เช่น มีการสร้างศาลปะกำไว้ในหมู่บ้าน หรือที่บ้านของเจ้าของช้างนั้น และมีการเซ่นศาลปะกำทุกปี

ภาพที่ 7 แสดงเจ้าพ่อเชียงสงและความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อเชียงสง
ที่มา: คณะผู้วิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาทำให้เห็นว่า ชาวชุมชนเชียงสงมีการนำความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการท่องเที่ยว เพื่อสร้างเศรษฐกิจชุมชน สร้างความร่วมแรงร่วมใจและความสามัคคีในชุมชน สะท้อนให้เห็นว่าความแตกต่างนอกจากไม่ได้ทำให้เกิดการแตกแยกแล้ว ยังเห็นการพยายามประกอบสร้างอัตลักษณ์ใหม่ คือ ทำให้ผู้มาเยือนจดจำว่าตนเองเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยชาวชุมชนจะเลือกนำอัตลักษณ์เด่นของแต่ละกลุ่ม เช่น บ้านโบราณแบบจีน การแต่งกายแบบส่วย อาหารการกินแบบลาว ขนในพิธีกรรมแบบเขมร ภาษาของแต่ละคุ้ม อันเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของแต่ละชาติพันธุ์มานำเสนอให้นักท่องเที่ยวได้เห็นในพื้นที่เดียว เพื่อสร้างการจดจำว่า “หมู่บ้านเชียงสง เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม” ซึ่งการศึกษาในมิติดังกล่าวนี้น่าจะคล้ายกับการศึกษาของปรมินทร์ จารูร (2559) ที่นำเสนอไว้ในหนังสือคติชนกับการท่องเที่ยว หมู่บ้านวัฒนธรรมหนองขาว จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งผู้เขียนอธิบายไว้ว่าคติชนที่นำมาใช้ในการจัดการการท่องเที่ยวที่บ้านหนองขาวมีหลายประเภท ถูกเลือกมานำเสนอในฐานะที่เป็นคติชนของแท้ ของเก่า ของจริง มีความเป็นของดั้งเดิมที่อยู่ในวิถีชีวิตของชุมชนแห่งนี้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชาวหนองขาวเลือกคติชนประเภทต่างๆมาใช้ในบริบท ที่แตกต่างไปจากเดิมที่มีอยู่ในวิถีชีวิตของชาวบ้าน และคติชนดังกล่าวถูกนำมาถ่ายทอดจากคนใน (ชาวบ้าน) สู่คนนอก (นักท่องเที่ยว)

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกับชุมชนอื่นที่มีผู้คนอาศัยอยู่อย่างหลากหลายชาติพันธุ์โดยศึกษาว่าชุมชนนั้น ๆ มีการนำอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มในชุมชน มานำเสนอเพื่อสร้างการจดจำใหม่หรือไม่ และอย่างไร

REFERENCE

- Khowdee, S. (2016). **Sandongta Ancestor Worship Tradition of Changwat Surin: The Construction of an Invented Tradition and Role**. Bangkok: Chulalongkorn University Printing. [in Thai]
- Sumetharat, S. (2011). **Local History of Surin**. (3rd ed.). Bangkok: Odeon Store Press. [in Thai]
- The Community Development , Department . (2018). **The Driving operations of the OTOP Nawatwithi, Community Based Tourism**. Bangkok. E BOOK. [in Thai]
- The National Economic and Social Development Council, Office. (2016). **(draft) The Twelfth National Economic and Social Development (2017 - 2021)**. Bangkok. [in Thai]
- Thongkaew, A. (2006). **Local culture of Surin**. Surin: Surindra Rajabhat University Printing. [in Thai]